

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Studijní program: Zemědělství

Studijní obor: Trvale udržitelné systémy hospodaření v krajině

Katedra: Katedra speciální zootechniky

Vedoucí katedry: doc. Ing. Miroslav Maršálek, CSc.

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Ouessantská ovce a její chov v České republice a ve vybraných
státech Evropské unie**

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Antonín Vejčík, CSc.

Autor bakalářské práce: Tomáš Veber

České Budějovice, duben 2014

PODĚKOVÁNÍ

Touto cestou bych chtěl poděkovat vedoucímu své bakalářské práce, Ing. Antonínu Vejčíkovi, CSc., za odbornou pomoc, rady, připomínky a konzultace, které byly nezbytné pro vypracování této práce. Rovněž mu ze srdce děkuji za trpělivost.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury, uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zemědělskou fakultou JU) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Ve Vrcově, 11. dubna 2014

Tomáš Veber

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Mgr. et Mgr. Tomáš VEBER, Th.D.
Osobní číslo: Z10425
Studijní program: B4131 Zemědělství
Studijní obor: Trvale udržitelné systémy hospodaření v krajině
Název tématu: Ouessantská ovce a její chov v České republice
Zadávací katedra: Katedra speciální zootechniky

Zásady pro vypracování:

Chov ovcí je v ČR zaměřen především na produkci masa. Chov hobby plemen, kam patří i ovce ouessantská, je na vzestupu. Význam chovu zájmových plemen můžeme spatřovat v rozmanitosti chovaných plemen na území České republiky a rovněž nezanedbatelný význam má i ve vytváření kladného vztahu lidí k chovu ovcí.

Cílem práce bude vyhodnotit současný stav chovu plemene ouessantská ovce v České republice. Bakalářská práce bude zpracována formou literární rešerše se zaměřením na analýzu současného stavu chovu tohoto plemene v ČR a ve vybraných zemích EU. Vyhodnotíte i následující užitkové vlastnosti ovce ouessantské: produkce vlny, plodnost, odchov jehňat, úhyn jehňat, přírůstek jehňat do 100 dní věku. Součástí práce bude i popis chovů tohoto plemene v ČR a ve Francii podle jejich zaměření - hobby, plemenné.

Rozsah grafických prací: Dle pokynů vedoucího práce s ohledem na dosažené výsledky
Rozsah pracovní zprávy: 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

Horák, F. a kol.: Ovce a jejich chov, Praha, Nakladatelství Brázda s.r.o., 2007, 304 s. ISBN 80-209-0328-3

Horák, F. a kol.: Plemena ovcí a koz, Brno, SCHOK v ČR 1998, 57 s.

Freer, M. a Dove, H: Sheep nutrition, Wallingford: CABI Publishing, 2002

Vědecké a odborné články týkající se sledované problematiky ve vědeckých a odborných časopisech (např. Small ruminants, Náš chov, Farmář, Chovatel) a v internetových databázích.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Antonín Vejčík, CSc.
Katedra speciální zootechniky

Datum zadání bakalářské práce: 3. února 2012
Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2013

Ing. Karel Bouchý, Ph.D.
proděkan pověřený vedením ZP

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚL�의SKÁ FAKULTA
speciální zootechnika
Studentův 15
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Miroslav Maříček, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 3. února 2012

Anotace

Autor předkládané bakalářské práce se zabývá plemenem ouessantská ovce a stavem jejího chovu v České republice a ve vybraných státech Evropské unie. Práce je zpracována formou literární rešerše a zaměřuje se na popis a analýzu současného stavu chovu plemene ouessantská ovce ve zmiňovaných zemích. Mimo Českou republiku autor mapuje situaci v chovech ve Francii, Belgii, Německu, Nizozemí a Velké Británii, s tím, že se pokouší zdůraznit prvky a jevy v daných chovech specifické. Závěrem se pokouší o nastolení otázek, na něž by bylo třeba hledat odpovědi dalším soustavným výzkumem.

Klíčová slova: Belgie, Česká republika, Francie, Německo, Nizozemí, ouessantská ovce, plemeno, Velká Británie, zájmový chov.

Annotation

The author of this Bachelor thesis deals with sheep breed, called Ouessant Sheep. He wants to describe the status of its breeding in the Czech Republic and in selected States of the European Union. His work is handled in the form of literary research and focuses on the description and analysis of the current state of Ouessant (Ushant) Sheep breed in the mentioned countries: Belgium, Germany, France, The Netherlands and Great Britain, with attempts to emphasize the elements and phenomena in the farms of the specific. Finally, it is attempting to bring the questions, on which it would be necessary to search the answers further systematic research.

Keywords: Belgium, Czech Republic, France, Germany, The Netherlands, Ouessant Sheep, Breed, Pet-Breeding, Great Britain, Breeding

OBSAH

1	ÚVOD	8
1.1	Cíl práce	8
1.2	Metodika (metody a postupy)	8
2	LITERÁRNÍ PŘEHLED	9
2.1	Klíčové zdroje	9
2.2	Struktura přehledu	9
2.3	Název plemene	10
2.4	Dějiny plemene	10
2.5	Standard OU	10
2.5.1	Znaky nepřijatelné pro standard – vylučující znaky	13
2.6	Chovný cíl	14
2.7	Chov ouessantských ovcí v České republice	15
2.7.1	Legislativní rámec chovu ovcí	15
2.7.2	Chovateslké orgány v České republice	16
2.8	Chov OU ve Francii	19
2.9	Chov OU v Belgii	19
2.10	Chov OU v Nizozemí	20
2.11	Chov OU ve Spolkové republice Německo (BRD) ..	21
2.12	Chov OU ve Velké Británii	22
2.13	Ostatní evropské chovy OU	23
3	VLASTNÍ PRAXE – PŘÍKLAD ČESKÉHO ZÁJMOVÉHO CHOVU	23
4	ZHODNOCENÍ SOUČASNÉHO STAVU CHOVU OU V ČR	27
5	ZÁVĚR PRÁCE	28
	Seznam použitých zdrojů	29
	Seznam příloh a přílohy	30

1 Úvod

1.1 Cíl práce

Tématem mé práce je plemeno ouessantské ovce (OU), jeho chov v České republice a srovnání se situací v dalších zemích Evropy. Protože prakticky všechny země, kde je dnes chov OU rozšířen, patří mezi členské státy Evropské unie (EU), lze, myslím, říci, že mne tedy zajímá stav chovu u nás a ve vybraných státech EU.

Cílem mé práce je prostřednictvím rešerše co možná nejuceleněji zachytit výše zmíněné téma a podat tak jednu z prvních českých shrnujících vědeckých informací o problematice související s chovem OU i o těchto ovcích jakožto plemeni. Nakolik je mi však známo, schází podobně kompaktní monografie nejen u nás, ale prakticky ve všech v mém textu dotčených zemích, včetně Francie, která je zemí původu OU.

1.2 Metodika (metody a postupy)

Při zpracování tématu jsem postupoval dle schématu heuristika – kritika – interpretace – syntéza. V heuristické fázi jsem se pokusil shromáždit veškerá data dostupná prostřednictvím české i zahraniční literatury a provedl jsem (srpen 2012) i jakési terénní šetření přímo na ostrově Ouessant, který je místem původu OU.

V další etapě jsem prostřednictvím rešerše shromážděná data excerpoval, porovnal a shrnul. Výsledkem mé práce je tento text, v němž se pokouším zachytit nejen aktuální stav, ale i celou historii chovu OU od jeho ostrovních počátků k naší „zahrádkářské“ současnosti.

Protože sám chovám OU v černém barevném rázu od roku 2008 (nejprve tzv. nadivoko, posléze jako řádně registrovaný chovatel) a rád bych své tříhlavé stádo do budoucna rozšířil a především je, tedy OU, vedl jako plemenný chov, bylo studium odborné literatury pro mne de facto nezbytností. Ve své bakalářské práci se tak pouze pokouším zúročit svá předešlá studia této problematiky, spolu s některými nepříliš známými skutečnostmi a souvislostmi chovu OU u nás.

¹ O ostrově Ouessant se traduje, že kdo jej vidí, vidí svou krev (*voit son sang*). Domnívám se, že motto této práce nemůže být výstižnější.

2 Literární přehled

2.1 Klíčové zdroje

Klíčové zdroje pro mne představují česky psané práce *Chováme ovce* a *Chov ovcí*, z pera Františka Horáka a jeho kolektivu.² K nim je třeba připojit vybraná německá a anglická periodika a internet, zejména stránky *Svazu chovatelů ovcí a koz* (SCHOK), *Groupement des Éleveurs de Moutons d'Ouessant* (GEMO), *Fokkersvereniging Ouessant-schapen* (FOS) a *Belgische Ouessantschapen Vereniging* (BOV).

2.2 Struktura přehledu

Přehled je rozdělen do několika rozsahem menších kapitol. V první z nich se nejprve věnuji problematice názvu plemene. Poté zmíním stručně jeho historii a cestu z ostrova Ouessant na pevninu a na mimofrancouzská území. Následně se budu věnovat současné situaci plemene.

V následujících kapitolách se zaměřím na standard plemene a diskuse, jež probíhají a jejichž tématem jsou některé otázky zmíněného standardu. Poté se pokusím logicky navázat problematikou chovu a péče o OU. V poslední, čtvrté části pak zrekapituluji situaci chovu OU v jednotlivých vybraných zemích Evropské unie a srovnám ji s našimi podmínkami a aktuálním stavem v ČR.

V závěru již pouze shrnu výsledky své práce, doplněné navíc o obrazovou přílohu, jež má dokreslit zvolené téma a ilustrovat současný stav zemědělství na místě původu OU, tedy na ostrově Ouessant v Severním moři. Co do použití metatextových odkazů je třeba říci, že jsem se nakonec přiklonil k střeoevropskému či německému stylu poznámek pod čarou, zatímco oxfordské či anglosaské odkazování v závorce přímo v textu využívám jen výjimečně, tam, kde jde opravdu o zjednodušení „prostupu“ textem, tedy pro čtenářský komfort.

² HORÁK, F. a kol.: *Chov ovcí*, Praha: Brázda – Svaz chovatelů ovcí a koz, 1999. ISBN: 978-80-209-0284-8. HORÁK, F. a kol.: *Chováme ovce*, Praha: Brázda – Svaz chovatelů ovcí a koz, 2012. ISBN: 978-80-209-0390-7. Práce dále v textu cituji jen jako (HORÁK, 1999), respektive (HORÁK, 2012).

2.3 Název plemene

Už sama otázka názvu plemene je poměrně složitá. Zatímco v České republice se vžilo spíše chybné označení *quessantská ovce*, navíc i ve variantě *kvesán(t)ská ovce*³, v západní Evropě se užívá jako synonymních těchto názvů: *Ushant Sheep*, *Breton Dwarf* (tedy doslova „bretaňská zakrslá ovce“) ve Velké Británii, Nizozemí či Dánsku, ve Francii *le mouton d'Ouessant*, v Německu *Zwergschaf*, *Bretoner Zwergschaf*, *Hausschaf*, *Minischaf* nebo *Ouessantschaf*.⁴ Každopádně jde o *ovis aries* (lat.), a to plemeno, u něhož dominuje (dominují) jednoznačně mimotržní funkce chovu ovcí.

V České republice se navíc varianta s Q na začátku, tedy *quessantská o.*, rozšířila kvůli chybě z 90. let 20. století, při evidování prvních dovezených kusů těchto zvířat⁵, přičemž jedna z prvních zvířat do domácího drobného chovu dovezl na začátku třetího tisíciletí (a dodnes i na svém webu je inzeruje s Q!) od jednoho německého chovatele od Hannoveru chovatel Josef Pihera st. z jihozápadočeských Jetenovic.⁶

2.4 Dějiny plemene

Dle legend se první ovce dostaly na ostrov Ouessant (L'île d'Ouessant či bretaňsky Enez Eusa, angl. Ushant) spolu s vikingskými nájezdníky na jejich dračích lodích. To by znamenalo, že ovce mají na ostrově tradici již bezmála tisíciletou, ne-li delší.⁷ Zdá se jisté, že na ostrově ovce již žily po roce 1700, v polovině 19. století pak jejich ostrovní populace čítala více než 6 tisíc kusů.⁸ Mimo Ouessant se ovce

³ K tomu srov. vyjádření RNDr. Romana Kössla, ředitele ZOO Ohrada v Hluboké nad Vltavou, dostupné na webu <http://ouessant.webnode.cz/o-plemeni/> (cit. dne 7. 4. 2013).

⁴ S většinou těchto názvů pracuje i popis standardu OU, srov. <http://zajmovaplemena.schok.cz/ovce-ouessantska/standard> (cit. dne 7. 4. 2013).

⁵ Opět srov. <http://ouessant.webnode.cz/o-plemeni/> (cit. dne 7. 4. 2013). Šlo o dovozy do ZOO.

⁶ Josef Pihera st. patří k chovatelům s nejdélsí tradicí chovu OU v ČR, ovce dovezl z německo-nizozemského pohraničí opakovaně v letech 2002 a 2005. Dne 1. 7. 2008 jsem do svého hospodářství zakoupil dvě jehničky OU černé barvy právě z jeho chovu. Jeho web je dostupný zde: <http://quessant.wz.cz/> (cit. dne 7. 4. 2013).

⁷ Srov. www.ouessantssheep.net/breed.html (cit. dne 7. 4. 2013): „Some people suggest that the Ouessant breed descended from a Viking breed carried onboard the ships and left behind on conquered lands.“

⁸ Srov. údaje na jednom soukromém britském webu: <http://ajfarm.me.uk/our-animals/sheep/> (cit. dne 7. 4. 2013). Historii chovu OU se zabýval i renomovaný vědec Michael L. Ryder z University of Edinburgh. Jeho stěžejní dílo, kniha *Sheep and Man*, London: Duckworth and Co., 1983, byla

nechovaly ještě před rokem 1900. Smysl jejich chovu totiž spočíval především v jejich barvě a kvalitě vlny: černé vlněné vlákno nebylo třeba barvit a po nemnoha úpravách – vyčesání, spředení a setkání – bylo možné získané látky použít k zhotovení nejtypičtějšího ostrovního oděvu – tradičního vdovského šatu, typického pro jižní a západní Evropu až po západní Irsko ještě v polovině 20. století.

Po roce 1900 začaly být na ostrov dováženy ovce většího tělesného rámce, využití místního plemene ustupovalo spolu s poklesem počtu obyvatel, zejména žen, navíc zdejší ovce nestačily pokrýt rostoucí poptávku po mase, pro něž se zřejmě nikdy dříve ani nechovaly, a naopak jaksi „přebývaly“ pro svou produkci vlny, o níž už nikdo příliš nestál.⁹ Zajímavostí jejich ostrovního chovu je, že mohly být chovány ve velmi nepříznivých povětrnostních podmínkách i na poměrně malé ploše, menší, než je obvyklé u jiných plemen ovcí, ale musela jim být pastva pravidelně měněna, s ohledem na prevenci výskytu intestinálních a jiných parazitů.¹⁰

Jak udává web *The Ouessant Sheep Society of Great Britain* (www.ouessantsheep.net), k extinkci plemene nedošlo snad jen díky blahovůli některých aristokratů, kteří na pevnině využívali „exotické“ miniovice k vypásání zahrad a parků.¹¹ Tito aristokraté tak o více než půl století předznamovali dnešní nejčastější způsob využití OU, a to sice právě jejich chov pro výpas trávy, jako jakési dekorativní náhrady za různé typy motorových sekaček a vyžínačů.¹²

Už proto mohl Paul Abbé (+2. 1. 2013), dlouholetý ředitel francouzské společnosti *Groupement des Eleveurs de Moutons d'Ouessant* (GEMO) a jeden z jejích zakladatelů (vznikla v roce 1976) počítat pouze s několika stovkami kusů, zatímco se roku 1852 páslo na 1 562 ha ouessantských pastvin přes 6 000 kusů OU.¹³ Nakonec však právě přispěním jím založené organizace GEMO nejenže se zvířata dařilo dál chovat, ale početní stavy začaly pomalu narůstat – Patrick Carré uvádí, že ke dni 18. 5. 1978 byly početní stavy populace OU v Belgii, Nizozemí a Francii takové, že bylo možné mluvit o záchraně plemena.¹⁴ Tato populace byla rozdělena následovně:

vydána opakovaně, naposledy roku 2007 (ISBN: 978-07-1563-647-3).

⁹ Zatímco v roce 1911 zde ještě žily téměř tři tisícovky obyvatel, k roku 2008 je to už jen 856, a k roku 2010 čítalo obyvatelstvo ostrova 871 lidí. Údaje pocházejí z německé a britské verze webu www.wikipedia.org (cit. dne 7. 4. 2013).

¹⁰ Srov. www.ouessantsheep.net/breed.html (cit. dne 7. 4. 2013): „*The Ouessant can be kept on a smaller acreage than other breeds, but they must be moved regularly to to avoid the build up of intestinal worms or other parasites.*“

¹¹ Tamtéž.

¹² O funkcích stávajícího chovu OU v ČR a v EU píší na jiném místě své práce.

¹³ Srov. <http://www.moutons-ouessant.com/origines.php> (cit. dne 7. 4. 2013).

¹⁴ Srov. <http://www.moutons-ouessant.com/gazette-mouton-ouessant2.php?id=31> (cit. dne 7. 4. 2013).

Tabulka č. 1: *Přehled registrovaných beranů a ovcí chovaných v roce 1978 ve Francii, Belgii a Nizozemí*

STÁT	BERANI	OVCE
FRANCIE	128	380
BELGIE	13	25
NIZOZEMÍ	2	7
CELKEM	143	412

Zdroj: Volně podle <http://www.moutons-ouessant.com/gazette-mouton-ouessant2.php?id=31>.

GEMO tak od svých 54 členů měla potřebnou zpětnou vazbu, nakolik se může obnova plemene do budoucna podařit. A také tím měla přesně doloženo, o kolik kusů za pouhý rok vzrostla jí kontrolovaná absolutní populace OU: ze 486 kusů roku 1976 na 555 kusů roku 1977.¹⁵

2.5 Standard OU

Vzhledem k tomu, že vznik psaného českého standardu plemene OU jsem mohl prakticky od počátku sledovat a dokonce se podílet na jeho tvorbě, ještě jako člen zájmového sdružení *Přátelé exotických přežvýkavců* (PEP), domnívám se, že se nijak neprohřeším proti zákonu č. 121/2000 Sb., o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, přejmu-li do této práce popis standardu plemene ouessantská ovce, jak je uveden na internetových stránkách Svazu chovatelů ovcí a koz České republiky, přičemž tento převzatý text doplním vlastními poznámkami:

Latinský název: Ovis aries.

Cizí názvy: Ouessant sheep, Ouessant schaf, Ushant, Bretaňská zakrslá, Minischaf.

Řád: sudokopytníci.

¹⁵ V číslech je ve všech zdrojích poměrně zmatek, předpokládám tedy, že při čísle 486 kusů v roce 1977 jde výhradně o Francii, což by nejlépe odpovídalo i meziročnímu nárůstu na 508 kusů. Pokud bychom uvažovali o 486 kusech celkem pro všechny tři státy, byl by meziroční nárůst 69 ovcí, čehož však lze rovněž dosáhnout, mj. i proto, že do té doby nebyl definován standard plemene. S tím přišla GEMO až 5. 12. 1981.

Čeled': turoviti.

Původ: malý ostrov západního pobřeží francouzské Bretagne – Ouessant, přes deset mil od pobřeží.

Věk: až 12 let.

Hmotnost: beran 15-22 kg, ovce 12-16 kg.

Výška v kohoutku: beran 42-49 cm, ovce 40-46 cm.

Potrava: býložravci, spásají i velmi nekvalitní trávu.¹⁶

Způsob života: žijí ve stádu, aktivní ve dne.

Rozmnožování: říje probíhá od září do ledna, březost má délku 150+/-5dnů, samice rodí obvykle jedno mládě, které saje mléko po dobu asi šesti měsíců. Dvojčata a problémy při bahnění jsou výjimečné, bahnice jsou velmi dobré matky, jehňata jsou velmi živá.¹⁷ Vícečetné porody nejsou vyhledávané, ale ani mimo standard.

Exteriér: nejmenší ovčí plemeno na světě, na relativně vysokých nohách. Hlava drobná, zepředu je trojúhelníková, bahnice mají rovnou nosní kost, berani někdy mají nosní kost klenutou. Oči jasné se živým pohledem, uši velmi drobné, krátké. Krk je kratší, dobře zdůrazněný. Přímá rovná záda, břicho a boky nejsou hluboké. Zadek je plochý, ocas nesmí být příliš dlouhý, dosahuje do poloviny vzdálenosti od genitálií k hlezennímu kloubu. Nohy štíhlé, střední délky. Paznehty jsou tmavé u tmavých zvířat a světlé u bílých kusů.

Některá zvířata mají pod krkem tzv. „zvonky“ – kožní výrůstky. Mohou být i jen naznačené nebo zcela chybějící. Pokud dojde k jejich odstranění, znovu již nenarůstají. Berani mohou mít pod krkem límec, který může mít tmavší odstín než ostatní vlna na těle. Berani nesou impozantní rohy mufloního vzhledu, ve spirálách rovnou odstávající od hlavy do stran, nikoliv dozadu. Ovce jsou bezrohé nebo mají jen malé výstupky, tzv. „knoflíky“. Barva rohů je tmavá u černých nebo hnědých beranů a světlá u bílých jedinců. Vlna pokrývá část tváře, část temene a celé tělo.

Barva rouna u původní ovce ouessantské je černá (70 % všech zvířat na světě je černých), vyskytuje se ale i barva hnědá, kaštanová (20 %) a bílá, smetanová (10

¹⁶ Schopnost OU spásat i velmi nekvalitní travní porosty je dána místem původu plemene, ostrovní vegetací Ouessantu. Blíže objasnit metabolickou nenáročnost by jistě umožnil právě detailnější výzkum složení ostrovních porostů – o tomto tématu se zmiňuji ještě níže v práci.

¹⁷ Na vlastním chovu a na sdílených zkušenostech ostatních chovatelů mohu potvrdit, že problémy při bahnění se týkají především starších bahnic. S věkem bahnic stoupá i riziko problémových porodů.

%).¹⁸ U bílého zbarvení může být nádech do červena, obzvláště v partiích hlavy, krku, kořene ocasu a nohou. V těchto barvách se mohou vyskytovat různé barevné odstíny, ale vždy jednotné v celé délce chlupu. S věkem nebo na slunci může některá barva ustupovat jinému zbarvení. Po stříži opět vystoupí původní zbarvení. Skvrny např. na čele jiné barvy, které se objevují u některých jehňat, nejsou na závadu standardu. S postupujícím věkem a po stříži mizí a slábnou. Stříž tvoří až 4,5-10 % celkové hmotnosti zvířete (průměrně u beranů 1,2 až 2 kg, u ovce 1-1,5 kg), což činí největší produkci vlny na zvíře ze všech evropských ovcí. Vlna je pružná, hebká, delší, hustá, síla vlákna 27 až 28 mikronů.

2.5.1 Znaky nepřijatelné pro standard - vylučující znaky

Pokud je postava vyšší než 49 cm v kohoutku u berana nebo 46 cm u bahnice, tělesná nesouměrnost, tenké spěnky, ocas delší než polovina vzdálenosti od genitálií k hlezennímu kloubu, špatné, deformované paznehty, u beranů asymetrické nebo chybějící rohy, postavení rohů příliš těsné u hlavy nebo příliš otevřené, velké uši, křivý nebo jinak deformovaný postoj, ve vlně přítomný barevný pigment, neprostupující skrz délku celého vlákna, tenký nebo plstnatý vlas, tedy odlišná mikronová hodnota, barva rohů a paznehtů odlišná od barvy rouna.

2.6 Chovný cíl

Chovným cílem zůstává zachování standardních znaků plemene a tvorba kvalitní genové základny. Tady však naráží organizace sdružující chovatele na nepochopení a nezájem – a de facto vlastně i na porušování zákonů a dalších norem, např. při evidenci farem, zvířat, jejich transportů, porážek, ale především meziplemné křížení, které znamenalo pro ouessantské ovce ohrožení už v minulosti, ale na jeho rizicích se nic nemění ani dnes. V této souvislosti jistě plemenu a jeho zachování pomáhá osvěta, např. pořádání takových akcí, jako jsou Ovenálie ve Zlobici u Lipůvky u Brna či významem mnohem nepatrnější Ovčácké slavnosti v Borovanech u Českých Budějovic.

¹⁸ Nejen u nás, ale i ve Francii, Dánsku, Velké Británii či Německu, je mimo standard postaveno zbarvení cappuccino, odsouzené jako naprosto nepůvodní a vzniklé křížením barevných rázů (a snad i plemen). V poslední době i velmi benevolentní Nizozemí dospělo k uznání tří barevných rázů: černé, bílé a hnědé varianty. Srovnej: <http://www.ouessant.nl/rasinformatic/> (cit. dne 31. 7. 2013). Procenta, uvedená ve standardu, jsou vzhledem k problémům s evidováním hobby chovů (i chovatelů) velmi relativní, lze předpokládat, že i kvůli rozšíření černého rázu jsou právě u něho hodnoty ještě o něco vyšší.

2.7 Chov ouessantských ovcí v České republice

2.7.1 Legislativní rámec chovu ovcí

Chov ouessantských ovcí (OU) je, stejně jako chov ovcí obecně, v České republice řízen několika normami, zejména Zákonem č. 252/1997 Sb., o zemědělství, respektive Zákonem č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. K těmto zákonům se pojí jak vyhlášky, tak nařízení orgánů ČR i EU.

Plemenitby a šlechtění ovcí se týká v českém právním řádu několik zákonů a vyhlášek, z nichž jmenujme alespoň Zákon č. 206/2000 Sb., o ochraně biotechnologických vynálezů a o změně zákona č. 132/1989 Sb., o ochraně práv k novým odrudám rostlin a plemenům zvířat, ve znění zákona č. 93/1996 Sb. K němu je třeba uvést důležitý (viz výše) zákonný předpis o šlechtění a evidenci, tedy Zákon č. 282/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 500/1990 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby, ve znění pozdějších předpisů.

Co se týká veterinární péče, jsou chovatelé v České republice povinni, na základě Zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, a také Zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, dodržovat pravidla chovu tak, aby zvířata měla zajištěny základní potřeby v dostatečné míře a nedocházelo k jejich týrání či v extrémním případě k nemocem nebo úhynům.

Potravinářství se dotýká několik vyhlášek jak české, tak unijní provenience. Zmínil bych alespoň Vyhlášku č. 54/2004 Sb., o potravinách určených pro zvláštní výživu a o způsobu jejich použití. Spolu s těmito vyhláškami je v platnosti Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, pro maso, masné výrobky atd.

Zbývá dodat ještě oblast krmivářství. Zde je zákonnou normou Zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech a vyhláška č. 356/2008 Sb., která je jeho vyhláškou prováděcí, ve znění pozdějších předpisů. Z předpisů EU je třeba zmínit především Nařízení Rady (ES) č. 2529/2001 ze dne 19. prosince 2001 o společné organizaci trhu

se skopovým a kozím masem.¹⁹

2.7.2 Chovatelské orgány v České republice

Pro zpracování standardu plemene OU a pro založení chovů, které by bylo možné zařadit do kontroly užitkovosti, jakož i pro fundaci plemenné knihy OU se stal naprosto klíčovým Svaz chovatelů ovcí a koz (SCHOK), jehož jednotlivé kluby sdružují chovatele různých plemen obou živočišných druhů. V rámci SCHOK tak vznikl také Klub chovatelů zájmových plemen, sdružující vedle chovatelů ouessantské ovce také chovatele ovcí Jacobových, shetlandských – a spolu s nimi i chovatele zakrslých koz. Ke dni 13. 3. 2014 sdružoval klub 9 členů.²⁰

Klub sice spolupracuje na vedení plemenných knih, ale ty vede Českomoravský svaz chovatelů. Jediný chov, který až do loňského roku (2013) vydával k ovcím také potvrzení o původu (PoP), je již zmíněný chov manželů Tomáše a Lenky Benešových z Brocna u Štětí. Manželé Benešovi se také na sklonku první dekády 21. století – to se OU v České republice chovaly již bezmála celé desetiletí v zájmových chovech – zasloužili o to, že dnes – k datu 24. 10. 2013 evidujeme v kontrole užitkovosti (KU) vedených 37 bahnic úhrnem ze 6 stád. O tom, jak se situace vyvíjela v předchozích letech (2008-2012, respektive 2013), pojednávají následující zjednodušené tabulky:²¹

Tabulka č. 2: Přehled počtů bahnic, stád a chovatelů zařazených v letech 2009-2012 do KU v ČR

Rok	Počet bahnic OU	Počet stád OU	Počet chovatelů OU v KU
2009	4	1	1
2010	8	1	1
2011	31	3	2*
2012	37	6	5*

* Lenka Benešová v letech 2008-2010 připravila ve svém chovu podmínky pro dvě chovná stáda.

¹⁹ Více je možno nalézt v *Situační a výhledové zprávě OVCE – KOZY 2010*, kterou vydalo Ministerstvo zemědělství a výživy ČR.

²⁰ Pravidla Klubu chovatelů zájmových plemen ovcí a koz jsou dostupná na: <http://zajmovaplemena.schok.cz/klub/pravidla-kzp> (cit. dne 31. 7. 2013). Sídlem klubu je momentálně severočeské Brocno u Štětí.

²¹ Zdroje těchto tabulek jsou, není-li uvedeno jinak: jednotlivé ročníky *Ročenky chovu ovcí a koz v ČR* (za roky 2008-2012) a registr plemenných beranů za léta 2008-2013, dostupný s výjimkou roku 2010 on-line na: <http://www.schok.cz/slechtění-pk/registr-plemeniku/berani> (cit. dne 10. 4. 2013).

Podíváme-li se na některé hodnoty z kontroly podrobněji, podobně jako Horák a kolektiv²², dostaneme následující hodnoty:

Tabulka č. 3: Přehled průměrných hodnot všech bahnic zařazených do KU v ČR*

Počet bahnic celkem 2009 - 2012	Reprodukce (%)				Živá hmotnost jehňat (kg)		Přírůstek jehňat ve 100 dnech (g)
	Oploďnění	Plodnost	Intenzita	Odchov	Při nar.	Ve 100 dnech	
80	90,15	100	100	88,675	1,65	10,3	86,5

* Tabulka vytvořená na základě analogie s HORÁK, 2012, s. 145 – Tabulka 5.7.

Také z této tabulky je zřejmé na první pohled, že se v případě OU nedá dnes hovořit o hospodářském využití tohoto plemene – jednotlivé reprodukční faktory či přírůstek pak toto plemeno rovněž spíše diskvalifikují. Petr David (2008: 4) ve svém manuálu opakuje relevantní postřeh z našich chovů, když říká, že se dnes u nás chovají ovce především pro maso – a tak platí, že také z tohoto důvodu jsou ouessantské ovce plemenem jednoznačně a pouze zájmovým, jehož přínos spočívá v jiných, než čistě hospodářských, aspektech. O nich se ještě zmíním níže v textu.

Navzdory tomu, že je OU plemenem hospodářsky nepříliš perspektivním, obliba jeho chovu trvale roste a v Tabulce č. 2 jsme si nemohli nepovšimnout také nárůstu počtu stád vedených v kontrole užitkovosti. O tom, že OU dnes patří k chovatelsky progresivním plemenům, svědčí také evidence plemenných beranů, k níž se vztahuje i následující tabulka:

Tabulka č. 4: Přehled počtu plemenných beranů OU za léta 2008-2013*

Rok	Počet plemenných beranů	Počet linií	Počet chovů (chovatelů) / stád
2008	1	1	1/1
2009	2	2	1/2
2010	2	2	1/2
2011	5	3	2/3
2012	8	3	7/8
2013	16	7	11/11

* O zdrojích srov. poznámku č. 21 výše v textu.

²² Srov. HORÁK, 2012, s. 145 – Tabulka 5.7.

Z Tabulky č. 4 plyne, že v současné době existuje v České republice 7 plemenných linií – pro zpřesnění dodávám ještě informace z webu manželů Benešových (www.beranyduc.cz): „*Také jsme importovali nového ouessantského berana linie MAIGRET II., který obdržel nejlepší možné hodnocení holandské organizace FOS*“, což znamená, že se chovné linie rozrostly o novou, nizozemskou linii Maigret II., a jejich počet se tedy rovná v současnosti 8 liniím. Pokud k tomu přičteme ještě letos klasifikované loňské odchovy, je počet plemenných beranů OU na hodnotě 20 kusů. Tato čísla však dosud nefigurují v oficiálních statistikách a vyplývají pouze ze sdělení manželů Tomáše a Lenky Benešových, uveřejněných na jejich webu (srov. výše v textu).

Právě chov Tomáše a Lenky Benešových je v České republice příkladným plemenným chovem, ročně tu odchovají kolem 20 jehňat a starají se také o plemenitbu, a to jak množením a zkvalitňováním již založených linií, tak dovozem a uchovněním linií nových, jak zaznělo výše. Vzhledem k tomu, že velmi dobrých výsledků dosahují nejen v oblasti plemene OU, ale také u ovcí vřesových, představuje jejich chovatelské úsilí ojedinělý zdroj „příkladů dobré praxe“.

Z vlastní zkušenosti hobby chovatele mohu potvrdit, že situace v chovu OU je v České republice dosud značně nepřehledná. Chovatelů, kteří se s různou intenzitou zabývají chovem tohoto plemene, je nesporně mnohem více, než kolik ukazují oficiální statistiky. Domnívám se, že také celkové číslo všech na našem území chovaných ovcí, tj. stávající hodnota necelých 221 tis. kusů, nemůže být docela přesné, neboť stále existují neregistrovaní chovatelé, chovatelé, přesvědčení o nepotřebnosti jakékoli registrace či – bez nadsázky – „takychovatelé“, kteří často různým křížením čistokrevným, plemenným chovům škodí.²³ Ve Velké Británii, Nizozemí, Belgii či Německu jsou tamější chovatelé zájmových plemen v tomto ohledu mnohem dál a místní chovatelské organizace pracují na velmi vysoké profesionální úrovni také díky stabilní a široké členské základně. Výjimku paradoxně tvoří země původu ovcí ouessantských, Francie. Než se tedy budeme dále věnovat České republice a jednomu příkladu typického českého chovu, bude, myslím, prospěšné nahlédnout situaci ve výše zmíněných státech, přičemž začneme právě Francií, zemí původu OU.

²³ Sám jsem do vlastního chovu zakoupil v roce 2008 od neregistrovaného chovatele svého prvního berana. Poté, co jsem přesněji nastudoval standard plemene, v té době dostupný na internetových stránkách francouzských, německých či nizozemských chovatelů, zjistil jsem s nemalým překvapením, že beran svým tělesným rámcem (mnohem mohutnějším, než jak to umožňuje standard) tomuto standardu neodpovídá.

2.8 Chov OU ve Francii

Pomineme-li historii, je chov OU ve Francii nově konstituován zásluhou Paula Abbého, zakladatele a organizátora *Groupement des Eleveurs de Moutons d'Ouessant* (GEMO), a to od poloviny 70. let minulého století. Ačkoli byla známa také dílčí čísla k roku 1996 – 3 128 kusů OU, evidovaných ve francouzských chovech, současnost je spíše tristní – francouzští chovatelé příliš nespolupracují s okolními státy a nefunguje ani výměna plemenných zvířat. Francouzi nevydávají potvrzení o původu, není vedena plemenná kniha.²⁴ Patrick Carré, současný šéf GEMO, ospravedlňuje ochromení organizace rozlehlostí Francie a roztržitostí aktivit členů GEMO po celém jejím území.²⁵ Při mé osobní návštěvě na ostrově Ouessant²⁶ v srpnu 2012 mi pracovnice místního muzea (*Ecomusée du Niou*) tvrdila, že celková populace OU činí ve Francii cca 6 tis. kusů, tuto skutečnost se mi však nepodařilo řádně podložit z jiného zdroje. Jediné, co lze tvrdit s jistotou, je fakt existence centrální evidence ovcí, tj. ovce v této evidenci vedené / do ní nahlášené mají tak jako české ovce ušní známky a jsou zapsány v registrech chovů.

2.9 Chov OU v Belgii

V Belgii působí organizace *Belgische Ouessantschappen Vereniging* (BOV).²⁷ Organizace se ustavila hned na počátku nového tisíciletí, vznikala postupně v letech 2001-2005, ale již v únoru roku 2006 dosáhli belgičtí chovatelé úpravy pravidel pro velikost a tvar ušních známek pro OU. V roce 2007 byla pak plemeno oficiálně uznáno a založena plemenná kniha. BOV klade důraz na dodržování standardu, pečlivou selekci zvířat, také je tu samozřejmostí podstoupit klasifikaci před vydáním potvrzení o původu – ve srovnání s Francií příkladná pečlivost o plemennou čistotu. Podle Lenky Benešové vydává BOV také vlastní čtvrtletník²⁸, vlastní stránky na

²⁴ Velmi podobně se o francouzském chovatelském sdružení a jeho práci zmiňovala také Lenka Benešová, srov. <http://ouessant.webnode.cz/chov-v-zahranici/> (cit. dne 10. 4. 2014).

²⁵ K tomu srov. <http://www.moutons-ouessant.com/gazette-mouton-ouessant2.php?id=31> (cit. dne 10. 4. 2014).

²⁶ Při sčítání všech ouessantských ovcí na ostrově, které jsem zde provedl v terénu, jsem dohromady napočítal 21 kusů OU v šesti chovech, počítáme-li pod toto označení také tři kusy OU – dva berany a jednu jehničku – „chované“ právě v místním muzeu jako součást expozice o tvrdém ostrovním životě v minulých staletích.

²⁷ Základní informace o jejím vzniku, činnosti a výsledcích lze nalézt na: <http://www.bovnet.be>.

²⁸ K tomu opět srov. <http://ouessant.webnode.cz/chov-v-zahranici/> (cit. dne 10. 4. 2014).

internetu jsou samozřejmou nutností.

Poměrně dlouhou dobu, téměř pět let, se také BOV pokouší sjednotit tržní ceny za zvířata v určité kvalitě, aby bylo dosaženo žádoucího odstupňování cen mezi zvířaty s PoP a zvířaty s nedoloženým či nedoložitelným původem. BOV je také konzultantem nových, začínajících chovatelů, má vlastní poradenskou činnost a pořádá každoročně belgické mistrovství plemene OU.²⁹ Zajímavé ve srovnání s Francií, ale třeba také Velkou Británií, Německem či Českou republikou, je řádně schválená a pečlivě evidovaná čtyřbarevnou plemene OU – tedy kromě u nás standardní černé, hnědé a bílé ještě barva šiml.³⁰ To si lze vysvětlit přímou závislostí na Nizozemí, odkud se chov OU do Belgie rozšířil, ale především personálním propojením vedení BOV (současným předsedou je chovatel tří barevných rázů OU, Johan Lateur) s nizozemským průkopníkem chovu OU, dlouholetým hodnotitelem prasat Henkem Slaghuisem.

2.10 Chov OU v Nizozemí

Počty ovcí OU v Nizozemí se v současné době pohybují kolem 4 tis. kusů, přičemž tento počet ovcí je třeba vydělit téměř šesti sty jmen registrovaných chovatelů. Aktivních chovatelů je však jen několik desítek, což dokazují i pravidelně pořádaná setkání. Mnozí chovatelé také vůbec nebyli, ale jako sympatizanti se zapsali a začlenili do struktur *Fokkersvereniging Ouessantschappen* (FOS, <http://www.ouessant.nl/>).

FOS je organizace fungující od roku 1987, tehdy ještě v rámci Společnosti chovatelů cizích plemen (*Fokkersvereniging van Buitenlandse Stamboekrassen*, FBS). Teprve od roku 1999, kdy nastal explozivní růst členské základny, rozhodla se FOS jít svou vlastní cestou. K roku 1994 se podařilo, také díky spolupráci s francouzskou GEMO, zajistit vznik samostatné plemenné knihy OU. Také zde od téže doby existuje vydaný standard, který vychází z původního francouzského. Plemenná kniha vydává zvířatům také potvrzení o jejich původu. Ovce jsou jako hospodářská zvířata vedena v centrálním státním registru a mají svá unikátní čísla. FOS vydává čtvrtletník s podrobnými informacemi o chovu i o jednotlivých akcích, nazvaný *Bulletin d'Ouessant*, s podtitulem *Kwartaalblad van de Fokkersvereniging Ouessant Schapen*.

Členové, jejichž počty se dlouhodobě pohybují kolem 400 (nejen chovatelů,

²⁹ Srov. tamtéž.

³⁰ Nakolik je tento barevný ráz „legitimní“, bude ještě předmětem rozpravy níže v textu.

ale i příznivců chovu OU), se jednou až dvakrát ročně scházejí a pořádají tzv. "pokecy" (besedy) se a nad zvířaty.³¹ Klasifikace dle standardu plemene je dobrovolná, pedigree není vydáno podmíněčně vzhledem k nutnému kvalitativnímu posouzení, což znamená, že potvrzení o původu dostanou jakákoli zvířata, která by třeba ani nesplňovala standard plemene. Potvrzení o původu stvrzuje výlučně původ zvířete od rodičů a prarodičů, udává chovatele a uvádí se v něm věk zvířete.

Zajímavostí je, že ještě v letech 2008-2009 uváděl FOS na svém webu jako legitimní 4 barevné rázy, podobně jako belgický BOV, ale zřejmě vlivem britským a dánským se také nizozemští chovatelé ovcí OU rozhodli, že od barvy šiml ustoupí, a dnes již mají deklarativně redukován standard na tři (dle konvence a historických analogií) barvy – černou, hnědou a bílou, přičemž zastoupení černé se pohybuje kolem 65 procent.

2.11 Chov OU ve Spolkové republice Německo (BRD)

Němečtí chovatelé jsou několik posledních let (od roku 2006) sdruženi do organizace IGOU (*Interessengemeinschaft Ouessantschaf e.V.*, <http://www.ouessant.de/IGOU.html>), která má momentálně mezi 40 a 50 členy (aktuálně k datu 10. 4. 2014 to bylo 46 členů), přičemž všichni členové nejsou zároveň chovateli. Organizace IGOU byla ustavena podobně jako český Klub zájmových plemen zvířat při SCHOK či belgický BOV ve spolupráci se zahraničím, konkrétně opět s Henkem Slaghuiseem, což z tohoto nizozemského penzionovaného hodnotitele prasat činí jednu z nejvlivnějších osobností chovu OU na světě. V čele organizace stojí čtyřčlenný výbor, prvním předsedou je Armin Bergmann z Cloppenburga v Dolním Sasku.

IGOU organizuje školení, pro své členy nabízí také dohled nad importem zvířat ze zemí původu.³² V roce 2010 se chov v Německu podařilo rozšířit tímto způsobem o tři nové francouzské chovné linie, v Německu do té doby nerozšířené. Také v Německu je situace podobná jako v České republice v tom, že existuje mnoho chovatelů, kteří nejsou členy IGOU a ta zase nemá žádné účinné nástroje, jak přimět

³¹ Opět srov. <http://ouessant.webnode.cz/chov-v-zahranici/> (cit. dne 10. 4. 2014).

³² „Die IGOU organisiert Schulungen und Weiterbildungen und unterstützt den Import von Tieren aus dem Herkunftsland. Im Jahr 2010 wurden 3 Tiere aus in Deutschland noch nicht vertretenen Blutlinien aus Frankreich importiert.“ – píše se na: <http://www.ouessant.de/IGOU.html> (cit. dne 10. 4. 2014).

tyto chovatele k dodržování čistoty plemene. Vzhledem k tomu, že Německo je zároveň zemí, odkud se chov šíří dál do Švýcarska a Itálie, má tento fakt dopad i na budoucí evropskou populaci OU jako celek. IGOU se dnes podílí na vedení plemenných knih a drží dohled nad plemenným standardem, ovšem s výše zmíněnou výhradou.

2.12 Chov OU ve Velké Británii

O počátcích chovu ve Velké Británii v 90. letech 20. století je možné získat informace na internetovém situ <http://ouessantsheep.net/index.html>. Je to oficiální web *The Ouessant Sheep Society of Great Britain* (OSS), organizace sdružující od roku 2005 britské chovatele ouessantek. Největší stáda OU se však nacházejí na ostrově Man, na farmě *Cammall Jamese Grahama*.³³ James Graham, čtvrtá generace původem skotských farmářů a šlechtitelů, je zakládajícím členem britské společnosti pro chov OU a podporovatelem chovu OU nejen ve Velké Británii, ale také – prostřednictvím kontaktů s manželi Benešovými z Brocna – de facto zakladatelem plemenného chovu v České republice. První plemenný beran byl totiž Jim of Cammall, linie č. 1600, dnes chovaná třemi chovateli v ČR a několika chovateli ve Velké Británii a Nizozemí. Sám tvrdí, že věnuje proto takovou péči chovu doma i v zahraničí, aby se chovatelé vyhýbali cross-breedingu, tedy meziplemennému křížení, před nímž varuje. Ačkoli jednatelem britské chovatelské společnosti je Matthew McCann, chovatel OU z Devonu, představuje v britském kontextu Graham nesporně jednu z největších autorit. Také jeho opatrnost však svědčí o tom, že ani na ostrovech není situace v chovu OU ještě docela rozhodnuta ve prospěch plemenných chovů a že také tady se najdou chovatelé, kteří cross-breedingem plemenný chov ohrožují. Obrátit se tedy s chovatelskými problémy či s případnou obnovou plemenitby na chovatele nesdružené v OSS představuje velké riziko.

Chovatelé ve Velké Británii jsou však poměrně daleko v možnostech využití plemene OU k široké paletě účelů mimo primární zemědělskou produkci – údržbě parků a jiných zelených ploch, zooterapii, primární či neprimární edukaci, relaxaci či estetizaci venkova. Ukazuje se tak právě na jejich příkladech, že ani chov zájmových

³³ „*Cammall Farm is home to the UK's largest flock of Ouessant Sheep!*“, píše se na <http://ouessantsheep.net/links.html> (cit. dne 10. 4. 2014). Osobní web Jamese Grahama srov. <http://www.grahamsminiatures.co.uk/index.php> (cit. dne 10. 4. 2014). Jeho stáda OU čítají několik set kusů.

plemen ovcí či koz nemusí vždy nutně znamenat zájmovou nevýdělečnou činnost, ale naopak může být ekonomicky zajímavým, významným zdrojem příjmů.³⁴

2.13 Ostatní evropské chovy OU

Kromě výše zmíněných, dnes již „tradičních“ opor chovatelství plemene OU, chovají se ouessantské ovce také v dalších zemích EU. Kromě EU pak stojí za zmínku především Švýcarsko, kde je vytvoření chovatelského sdružení otázkou několika nejbližších let. Ze zemí unie jde pak především o chovy v těchto státech: Dánsko, Itálie – přesněji jižní Tyrolsko, Irsko, Polsko, Rakousko, Slovenská republika, Slovinsko.

3 Vlastní praxe – příklad českého zájmového chovu

Pro účely své práce jsem se nakonec rozhodl popsat historii a současnost vlastního zájmového chovu OU černého barevného rázu, který chovám v osadě Vrcov u Borovan, okres České Budějovice, a to nikoli proto, že bych se rád pochlubil příkladem dobré praxe, ale spíše, abych ukázal na konkrétním případu, s nímž jsem dostatečně obeznámen, jaké tendence v chovu OU (nejen) v České republice stále dominují, s jakými problémy se začínající chovatelé potýkají a jak je možné vzniklé situace a problémy řešit.³⁵

S plemenem OU jsem se seznámil v ZOO Viktora Ambrože v osadě Dvorec u Borovan v roce 2007, a to s párem v bílém rázu, importovaném z Francie v roce 2006. Aniž jsem v té době věděl cokoli dalšího, ovce na mne zapůsobily esteticky, ale také - díky svému vzrůstu – prakticky, neboť jsem v té době řešil výpas právě zakoupené ovocnářské zahrady o rozloze 1 100 m². Prostřednictvím internetu a časopisu Chovatel jsem se pokoušel získat maximum informací o chovu OU, především mne však zajímala inzerce a vývoj cen. Jehničky se v té době, tj. na přelomu let 2007/2008, pohybovaly v cenách od 3 500 Kč až do 7-8 tis. Kč za kus, berana již tehdy bylo možné zakoupit za 2 000 Kč.³⁶ Když jsem tedy v únoru roku 2008

³⁴ Odkazuji v této souvislosti k webovým linkům na stránkách asociace – srov. předchozí poznámku. Bohužel se mi nepodařilo zjistit žádná přesnější statistická data k OSS.

³⁵ Pro co nejpřesnější deskripci začátků jednoho zájmového chovu nevynechávám ani chyby, jichž jsem se dopouštěl. Za těch několik let „praxe“ se mi totiž potvrdilo, že podobnými peripetemi prochází ne-li všichni, tedy velké procento začátečníků.

³⁶ Je třeba podotknout, že samozřejmě nešlo o plemenné berany, ale – jak se ukázalo – o povětšinou naprosto neregistrované a nevidované kusy.

zakoupil jeden pár ovcí do svého chovu, byly celkové náklady spíše příznivější, výsledná cena „po slevě“ činila 5 tis. Kč.

V domnění, že lze ovce plemene OU krmit stejně, jako jsem byl sám na konci 80. let 20. století svědkem u stáda ovcí plemene žírné merino (ŽM), tedy i s využitím zeleniny z kuchyně či tvrdého pečiva, zařazoval jsem „na přilepšenou“ do krmné dávky také tyto produkty, což byla – jak vím dnes, poučen právě tímto lapsem – také zřejmě bezprostřední příčina těžké koliky s velmi rychlým průběhem a na sklonku března 2008 došlo k úhynu jehničky. Tato prvopočáteční chyba byla impulsem k intenzivnímu studiu podmínek chovu právě tohoto plemene ovcí a vedla i k mým prvním širším chovatelským kontaktům. V srpnu 2008 jsem již splňoval všechny náležitosti registrovaného chovu a mohl tak nakoupit dvě černé bahnice od chovatele Josefa Pihery st. z Jetenovic za cenu 7 tis. Kč. Tyto dvě ovce tvoří dodnes základ ministra, jež chovám. Za léta 2009-2013 jsem díky spolupráci s veterinárními lékaři šťastně odchoval 8 jehňat, 4 jehničky a 4 berany. V roce 2012 došlo k jednomu úhynu při porodu – jehnička se zřejmě nalokala plodové vody nebo přidusila při těžkém porodu, a nepomohlo ani velké osobní nasazení a obětavost veterinárního lékaře, MVDr. Pavla Doubka z Trhových Svinů, který se pokoušel jehničce umělým dýcháním plíce roztáhnout.³⁷ V daném roce již bahnice nezabřezla a v roce 2013 se tak narodila již pouze jedna jehnička.

V lednu roku 2014 došlo k úhynu berana, nyní tedy ve stádě čítajícím aktuálně 3 bahnice, není samec. O jeho nákupu se rozhodne v průběhu jara 2014 a cílem je, aby se podařilo získat chovného, plemenného berana a stádo vést v kontrole užitkovosti.

Zkušenosti, které mi vlastní chov přinesl, je možné rozdělit do několika oblastí: obecně chovatelské, plemenářské, krmivářské a dietologické, etologické a v neposlední řadě i sociální. V rovině obecně chovatelských zkušeností je to především poznatek nutnosti stálého vzdělávání, neboť při plně intuitivním chovu dochází k nevratným chybám a škodám. V rovině plemenářské jsou to informace o rozdílnosti přístupů k standardu plemene – mnozí chovatelé nerespektují požadavky na plemennou čistotu a stále se také najdou chovatelé, kteří nevedou své ovce v centrální evidenci, navzdory možným finančním postihům. Zajímavou zkušeností

³⁷ K obtížím při porodech u OU zpravidla nedochází, komplikace se však mohou projevit, pokud je rodička starší či trpí nějakou chorobou nebo metabolickou poruchou. V tomto případě hrál roli především pokročilý věk bahnice, nar. v roce 2002 v Německu.

v této oblasti pro mě byla také diskuse jednotlivých chovatelských sdružení nad barevnými rázy OU a faktická diskvalifikace šimlového zbarvení, jejímž důvodem zřejmě není nic jiného než historizující purismus, tedy snaha dodržet barevnost plemene v duchu původní populace ovcí ostrova Ouessant, kde ovce šimlového zbarvení nebyly žádaným rázem (dominovala černá).

Co se týká barvy a kvality vlny, mají ouessantské ovce vlastně svrchní a vnitřní vrstvu, kdy svrchní vrstva může být hrubší, ale setkáním obou dohromady vzniká vlákno o vynikajících tepelně-izolačních vlastnostech. Vlna plemene OU (až 10% hmotnosti ovce tvoří právě vlna, tím je co do produkce vlny jedním z vůbec nejvýnosnějších plemen – tedy bereme-li v potaz poměr celková hmotnost : hmotnost vlny) je považována za kvalitní a je také žádána, zejména v jemnější variantě – bílém rounu. Vzhledem k průměrné produkci vlny na jednu ovci – od 1,00 až do 1,8 kg vlny – se však nedá očekávat, že by, i s ohledem na útlum v oblasti textilního využití produkce vlny, byly v budoucnu chovány ovce plemene OU pro vlastnosti a množství svého rouna.

O poměrně trapné zkušenosti krmivářsko-dietologické jsem se již zmínil výše. Teprve studijní cesta na ostrov Ouessant – výspu Francie, bičovanou Atlantickým oceánem, mi v srpnu roku 2012 poskytla alespoň zběžně studovat místní flóru, jíž dominují vřesy a traviny nepřiliš bohaté na živiny. Tento fakt vede u ovce ouessantské k podobným výsledkům a závěrům, jako v případě ovce shetlandské či shetlandského ponyho – dokonalý metabolismus těchto zvířat dokáže získávat živiny i z porostů velmi chudých a naopak, při „přilepšování“ vysoce kalorickým krmivem hrozí metabolické poruchy či dokonce úhyn zvířat. Také proto jsou OU vhodné pro oplůtkovou pastvu či pro dopásání po jiných domácích zvířatech, zejména koních. Pokud se týká dalších podmínek, ovce by měly mít přístup k vodě³⁸ ad libitum (zejména v případě déletrvajících sucha), k solnému lizu a k sušině, nejlépe k senu. Jinak nejsou ovce plemene OU nijak náročné na ustájení – během roku je prakticky nepotřebují, s výjimkou déletrvajících dešťů nebo v případě vyšších mrazů (chovatelé uvádějí, že se ovce stahují do ovčína tehdy, když teplota vzduchu klesne pod -4°C).

³⁸ Vodu je třeba – není-li řešen její přísun stálým přítokem a odtokem, stále kontrolovat, jelikož ovce často k vodě nepřijdou, někdy i po mnoho dní, protože jim stačí voda získaná z travní rosy. Pase-li hospodář ovce v režimu 24/7, tedy bez zahánění do ovčína na část dne či noc, pak vodu na pastvu umísťuje mnohem spíše ze sociálních než hospodářských příčin – jednoduše řečeno „kvůli lidem“.

Amatérská etologická pozorování mi pak přinesla následující zjištění – pokud se do chovu dostane „domácí mazlíček“, zvyklý na krmení z ruky, pak – je-li to beran, často původní mazlení přechází do agresivního chování. Berani nemusejí napadat jen člověka, ale například také nově narozená jehňata, což konkrétně v mém chovu vedlo v roce 2009 k nutnosti vyhledat pomoc veterinární kliniky v Českých Budějovicích, kde byla ošetřena obě ten rok narozená jehňata se zlomeninami jedné ze zadních končetin. Následující roky jsme se vždy včas vyvarovali ponechání berana s bahnicemi, oddělili jej na jaře a v létě od stáda a znovu vrátili ke stádu až tehdy, kdy jehňata dosáhla půl roku věku. Ačkoli jsme byli zpočátku ujišťováni, že agresivita beranů plemene OU je naprostou raritou, sdílení zkušeností s dalšími chovateli ukazuje, že poměr agresivních a neagresivních zvířat je – alespoň v hobby chovech v České republice – poměrně vyrovnaný. Zda je to způsobeno i jinými vlivy než chováním člověka v procesu dospívání zvířat, je samozřejmě otázkou, na niž nelze zatím přesvědčivě odpovědět.

V rovině sociální jsou mé zkušenosti následující: především je třeba, aby nad chovem určitého plemene či druhu zvířat bděly v České republice kontrolní orgány, především se domnívám, v duchu stávající diskuse vedené i na stránkách SCHOK, že by měla být dána větší pravomoc chovatelským klubům, jejichž aktivity pokládám dlouhodobě za základ chovatelské činnosti v ČR. Pro začínajícího chovatele je přínosem, může-li se obrátit na odborníky často s mnohaletou praxí, například v otázkách legislativy či uchovňování aj. Mezi sociální zkušenosti počítám také zkušenosti s laickou veřejností, respektive se stálou kontrolou z její strany – časté dotazy typu „A není teď těm ostříhaným ovečkám zima?“ či „Nevadí těm ovečkám, že na ně fouká?“ nebo „Neměl byste ty ovečky zahnat pod střechu, když prší...“ mohou někdy sice mrzet, na druhé straně však podporují osvětu v oblasti chovu domácích zvířat a udržují samotného chovatele při vědomí nutně přesvědčivé a fakty podložené argumentace, založené na odborných znalostech, nikoli pocitech a náladách. Také kontakt s jinými chovateli u nás i v zahraničí pokládám za důležitou součást chovatelské činnosti – mě osobně přinesly tyto kontakty mnoho zkušeností a poznatků, z nichž ty nejpodstatnější nyní zohledním v závěru a rekapitulaci celé své práce.

4 Zhodnocení současného stavu chovu OU v ČR

Současný stav chovu OU v České republice v nás může na první pohled vzbuzovat naději. Při orientaci chovu ovcí v ČR primárně na produkci masa a při setrvale nízkém či klesajícím podílu vlnářství na textilní výrobě se chov hobby plemen skutečně stává zajímavou chovatelskou alternativou. Její využití je však v ČR teprve ve svých počátcích, jak ukazuje mnou výše zmíněná praxe britská. Také zodpovědné uchopení chovatelské problematiky vykazuje přetrvávající nedostatky, zejména v oblasti centrální evidence chovaných zvířat a plemenitbě jako celku (cross-breeding). Celoevropská situace v chovu OU je sice ve svém průměru lepší, v zásadě však není o mnoho příznivější. Zejména země původu OU, Francie, vykazuje v přístupu k chovu závažné nedostatky. Vzhledem k tomu, že jde o francouzské národní plemeno,aráží například fakt, že je mu věnováno poměrně málo publicistické a vědecké pozornosti. Zda se na tomto stavu podepisuje negativně celková koncepce francouzského zemědělství, je opět otázka, která by si zasloužila dalšího zkoumání.

Nesporné je, že chov OU v ČR za posledních pět let výrazně akceleroval, vznikla plemenná kniha a roste počet plemenných beranů jak absolutně, tak v jednotlivých liniích. V kontrole užítkovosti proti roku 2009, kdy v ní byly zařazeny 4 bahnice, došlo k nárůstu o více než 800 %, na stav 37 bahnic k roku 2012. To je sice v poměru k celku (23 446 ovcí celkem, z toho 17 912 čistokrevných) jen 16 promile procenta, ale vzhledem k tomu, že výsledek je dosažen prakticky jediným chovem oprávněným dnes udělovat potvrzení o původu a že v kontrole užítkovosti z celkových 478 stád představuje počet 37 bahnic 6 stád, jsou tyto výsledky nadějí pro budoucnost.

Hlavní výzvy v českých chovech OU spatřuji především v oblasti celkové osvěty mezi hobby chovateli, prohlubování plemenářské práce a v hledání cest, jak i některá zájmová plemena alespoň relativně ekonomicky zatraktivnit. Britský příklad ukazuje, že je to možné a že ani OU jako plemeno nemusí plnit na českém venkově pouze estetickou či relaxační funkci. Náklady, které obce investují například do údržby travnatých ploch, vypásání obtížně dostupných míst nebo schopnost účinně

pomoci v oblasti ovisterapie, to jsou jen některé z možností, které se před chovateli plemene OU v České republice otevírají. K nim třeba připočíst také edukační význam celkově odolného a nenáročného plemene v praxi začínajících chovatelů – a samozřejmě také fakt, že „co je malé, to je hezké“, jak často stávající chovatelé o svých stádech OU píší či říkají. Masnou produkci, stejně jako případnou poptávku po produkci vlny je třeba přenechat chovatelům jiných plemen.

5 Závěr práce

Cílem této práce bylo vyhodnotit současný stav chovu plemene ouessantská ovce v České republice a spolu s tím vyhodnotit její užitkové vlastnosti. V předchozím textu jsem se pokusil těchto cílů dosáhnout s tím, že výsledné zjištění, že totiž v případě plemene OU je třeba pojem „užitkové vlastnosti“ buď přehodnotit, nebo rozšířit o nový obsah, odpovídající lépe zájmovým plemenům ovcí a koz, tvoří pomyslnou tečku za celou rešeršní prací.

Vedle hlavního cíle práce jsem se také pokusil poněkud obsírněji pohlédnout na stav chovu OU v jednotlivých zemích, přičemž údaje, z nichž jsem vyšel, jsem povětšinou získával z konzultací s chovateli v těchto zemích či přímo z jejich webových prezentací. Jsem si plně vědom faktu, že mnohé z toho, co zaznělo, mohlo a snad i mělo být řečeno „s hlubším ponorem“, často jsem však narážel na problémy, jako např. chybějící odpovídající odborná literatura či místy poněkud zavádějící manipulace s číselnými hodnotami (v případě GEMO). Pokládám proto tuto práci, byť nevelkou svým rozsahem, za obsahově sevřenou a co do souboru předkládaných informací snad také přínosnou.

Zbývá jistě zodpovědět řadu otázek, z nichž některé jsem se snažil v textu své práce alespoň otevřít, nicméně k jejich zodpovězení mi dosud scházejí empirická data. Některé z otázek mohou znít velmi primitivně – nevíme například, jak velká je vlastně celková populace plemene OU. Domnívám se také, že by bylo zajímavé zabývat se přímo na ostrově Ouessant místní flórou a proměnou místního hospodářství, jehož aktuálním obrazem může být fotografie č. 4 Fotografické přílohy této práce. Dále by bylo jistě přínosné pro český chov OU, kdybychom se zabývali analýzou zkušeností francouzských, nizozemských či britských chovatelů a posouvali se tak vpřed bez toho, že si budeme muset při zavádění a zkvalitňování chovu OU

v ČR projít stejnými chybami, které řešili tito chovatelé již před mnoha lety. Cesta k takovým výměnám zkušeností a studiu je otevřená, vlivem francouzské GEMO a nizozemského chovatele Henka Slaghuise se totiž podařilo vytvořit vpravdě evropský plemenný standard OU.

Seznam použitých zdrojů

Literární:

DAVID, Petr: *Rukověť chovatele ovcí*, Brno: Agro-envi-info, 2008

HORÁK, F. a kol.: *Chov ovcí*, Praha: Brázda – Svaz chovatelů ovcí a koz, 1999.
ISBN: 978-80-209-0284-8

HORÁK, F. a kol.: *Chováme ovce*, Praha: Brázda – Svaz chovatelů ovcí a koz, 2012.
ISBN: 978-80-209-0390-7

Situační a výhledová zpráva OVCE – KOZY 2010, Mze ČR, 2010

Elektronické – uvádím zde pouze v základním tvaru:

<http://ajfarm.me.uk/our-animals/sheep/>

<http://ouessant.webnode.cz>

<http://ouessantsheep.net/links.html>

<http://quessant.wz.cz>

<http://www.bovnet.be>

<http://www.grahamsminiatures.co.uk/index.php>

<http://www.moutons-ouessant.com>

<http://www.ouessant.de/IGOU.html>

<http://www.ouessant.nl/rasinformatie/>

<http://zajmovaplemena.schok.cz/ovce-ouessantska/standard>

Pravidla Klubu chovatelů zájmových plemen ovcí a koz, dostupná na:
<http://zajmovaplemena.schok.cz/klub/pravidla>

Registr plemenných beranů za léta 2008-2013, dostupný s výjimkou roku 2010 online na: <http://www.schok.cz/slechteni-pk/registr-plemeniku/berani>

Ročenka chovu ovcí a koz v ČR (jednotlivé ročníky za roky 2008-2012), dostupné na:
http://www.cmsch.cz/novinky/?text=ro%C4%8Denka+chovu+ovc%C3%AD+a+koz&oblast_id=-1&datum_od=&datum_do=

www.beranyduc.cz

www.ouessantsheep.net

www.wikipedia.org

Seznam příloh a přílohy

Rozhodl jsem se pro uvedení jediné - Fotografické přílohy, přičemž jsem si dovolil ve fotografii číslo 4 lehkou nadsázku, která však – jak u básnických pojmenování bývá – není příliš vzdálena realitě. Všechny přílohy byly citovány dne 10. 4. 2014.

Fotografie č. 1 OU černého barevného rázu. Zdroj: <http://www.ouessant.nl/>

Fotografie č. 2 OU hnědého barevného rázu. Zdroj: <http://www.ouessant.nl/>

Fotografie č. 3 OU bílého barevného rázu. Zdroj: <http://www.ouessant.nl/>

Fotografie č. 4 *Obraz ouessantského zemědělství*. Zdroj: archiv autora práce

1

2

3

4

